

Den norske
Rhododendronforening

Lapprosen

Medlemsblad Nr. 2/2004

7. Årgang

BLINK!

Fellesbetillingen av planter fra Glendoick var midt i blinken for mange. Rundt 25 medlemmer bestilte 130 planter. Det kom mange henvendelser og spørsmål i denne sammenheng. Veldig hyggelig og positivt! Dette er åpenbart en god måte å bli kjent med hverandre på! Kenneth Cox fikk bakoversveis på grunn av den store bestillingen. Han klarte bare å levere 100 planter, så vi må fordele mankoen på en rettferdig måte. Vi kommer tilbake med en liten reportasje fra denne hendelsen.

Alle bestillingene kom fra Sørlandet, Østlandet og Vestlandet. Hvor har vi for eksempel trønderne? Fotballen dyrkes på en suveren måte. Det skulle være rom for litt rhododendron hist og pist? Trønderne! Dere må våkne. Livet er mer enn fotball!

En viktig opplysning når det gjelder import av planter: Landbruksdepartementet opphevet forskrift om godkjenning av importører av levende planter og plantedeler 02.01.2004. Med andre ord kan hvem som helst enkelt og greit importere rhodoer fra utlandet.

Det vil være naturlig at flere går sammen og lager fellesbestillinger. Det er hyggelig og meget sosialt. Husk, imidlertid, at det er ikke nødvendig å gå over bekken etter vann. Vi har flere planteskoler som har et stort utvalg av planter. Disse bør også våkne! Annonser i Lapprosen bør være nærmest en selvfølge for planteskolen med det litt spesielle.

Rhodo Sør fungerer som kjent meget bra. De er meget aktive og entusiasmen er stor. I år arrangerer de Årsmøtet for andre gang. Programmet synes veldig bra, så her er det bare å melde seg på. Vi gleder oss.

Rhodo Øst er nå i seget. Interimstyret er i full aktivitet. Rolig og pent stevner de frem. Mulighetene østpå tror jeg er veldig store. Ennå er respekten for den "vanskelige" rhododendron noe overdrevet. Ingen hage uten rhododendron, bør være mottoet også der. Jeg ser blinken både i Sør og Øst!

Kommuneøkonomien skranter jo alla steder, nesten. Bergen Kommune ville kutte ut bevilgningen til Det norske arboret på Milde. En dramatisk beslutning for arboretet. Som en av stifterne for arboretet var det direkte pinlig av kommunen. Planter sier ikke så meget, men det gjorde alle vennene. Med Per H. Salvesen i spissen ble det satt i gang en prosess som ble lagt merke til. Det ble happy ending og arboretet står sterkere blant folk enn noen gang. Flere detaljer om dette finner dere inni Lapprosen.

Det er vår her vest. Den kommer stadig tidligere. Tele i jorden er nærmest slutt. Blomstringen begynner stadig tidligere. Rh. Moupinense var klar til å vise frem grif-felen sin allerede primo februar. Helt sprøtt! Men, så kom der en frostnatt og festen var slutt. Det er en knapp igjen, så kanskje går den gjennom? Rh. Strigillosum står klar med 30-40 knallrøde knopper. Vi skriver 10.mars

Jeg velger meg både mars og april!

Torbj.

Fotos: Forsiden: Fra Randi og Harald Kårtveits besøkshage. Foto: Brage Byrå.
Baksiden: Fra Mona Klemmetsens besøkshage. Eget foto.

Innhold

Leder Blink	.2
Rapport fra stiftelsesmøte Rhodo Øst	.5
Årsberetning	.6-8
Nye medlemmer	.8
Regnskap	.9
Warren Berg snakker hybrider.	.10-12
Fotokonkurranse	.13
Medlemstur til Sotra	.14
Har alle rhodomane vært nybegynnere?	.15-17
Årsprogram Rhodo Sør	.17
H. H. Davidian in memoriam	.19-20
Må rhododendron ha kunstgjødning?	.21
Foreløpig program for Rhodo Øst	.22
Storbladete rhodoer – en kommentar	.22
Påmelding til årsmøtet i Kristiansand	.24
Program under årsmøtet i Kristiansand	.26
Spennende forsøk med storbladete rhodoer.	.27
Nytt diskusjonsforum på vårt nettsted,	.28
Import – nye regler.	.28
Veiledning for hageeiere (vi sakser fra Norsk Hageselskap)	.29-31
Bokomtale	.32-33
Besøkshager	.34-35
Åpne hager	.35-37
Himmelhaven	.38
Byttebørs	.38
Min favoritt	.40-41
Bare juleazalea?	.42-43
Om rødbladete rhododendron	.44-45
Styre og redaksjon, adresser	.47

Neste nummer av Lapprosen kommer i beg. av november 2004.

Stoff til bladet må være redaksjonen i hende innen fredag 8.oktober og kan sendes til Den norske Rhododendronforeningen, Postboks 1325, 5811 Bergen. Du kan også bruke e-post til redaksjonen (se adresser siste side). Bilder kan sendes som papirkopier, slides eller elektronisk som vedlegg til e-post.

Østlandets største utvalg i Rhododendron med over 150 forskjellige sorter og alt hva man ellers trenger til hagen

SALG OG LEGGING AV
FERDIGPLEN

SALG AV
JERNBANESVILLER

UTFØRER KREATIVE HAGEANLEGG
30 ÅRS BRANSJEERFARING

BLOMSTERGÅRDEN FOSS HAGESENTER, RØYKEN
HURUMVN. 11 31 28 49 56 - www.fosshagesenter.no

Åpent hv.d. 9.00-19.30 - Lørd. 9.00-17.00 Sønd. 11.30-17.00

- der hagefolk møtes

Stiftelsesmøte i Rhodo Øst.

Ved Turid H. Bergerøy

Mandag 26.januar 2004, kl.19.00 ble det avholdt et "samrådsmøte" i forbindelse med opprettingen av en avdeling Øst i Den norske Rhododendronforening. Møtested var Urbygningen på NLH, Ås. 11 personer møtte: Erik Gustavson, Roger Karlsen, Per Anker Pedersen, Eva Vike, Anne Katrine Geelmuiden, Berit Aase Ramleth, Vidar Asheim, Tor Anders Olsen, Arnfinn Nypan, Sveinung Skjold og Turid Bergerøy. Øyvind Grønli, Bjørg og Karl Rimfeldt hadde ønsket å møte, men var forhindret.

Interinstyret i arbeid. Fra venstre: Turid H. Bergerøy og Arnfinn Nypan.

Kontaktpersonen i interimstyret, Turid H. Bergerøy, innledet med å fortelle litt om foreningen og dens organisering, og framhevet at formålet med sammenkomsten var å opprette gode kontakter, samt å få ideer og forslag til videre drift.

Arnfinn Nypan ledet møtet videre. I amanuensis Per Anker Pedersen viste gjennom sitt lysbilledeforedrag eksempler fra rhododendronplantningene ved høyskolen på Ås. Professor Sveinung Skjold tok oss deretter med på "tur" til Stavanger- og Bergensområdet og fargeprakten der hva gjelder rhododendron. Han fokuserte primært på selve bruken av plantemateriellet.

Som et resymé av meningsutvekslingen som foregikk hva gjelder avdelingens videre drift, så samlet man seg om et medlemsmøte/befaring på høyskolen på Ås, evet. supplert med en omvisning i anlegg i Hvitsten en hverdagskveld tidlig i juni d.å. Representanter fra høyskolemiljøet stilte seg meget velvillig til å medvirke. Det ble ellers lansert forslag om å prøve å arrangere noe i Fredrikstad-regionen ('rhododendronøya' i Onsøy), kanskje kombinert med historiske anlegg i kommunen. Andre muligheter etter hvert var befaring til privathager og anlegg nord for Oslo, og senere kanskje ta kontakt mot Sverige. Ambisjonsnivået i første omgang vil være 2-3 medlemsarrangementer pr. år. Samtidig vil man anspore til deltagelse i andre regioners arrangementer.

Årsberetning 2003 for Den Norske Rhododendronforening.

Årsmøtet ble holdt i Blondehuset i Arboretet fredag 30 mai 2003 med 38 medlemmer til stede, hvorav 2 fra Sverige. De faste postene ble behandlet i henhold til vedtektene.

Følgende ble valgt:

Styret:

Torbjørn Lem Gjesteland, leder for ett nytt år.
Olaf Hammersland, nytt styremedlem for to år.
Jan R. Hesjedal, nytt styremedlem for to år.
Anne Tafjord-Kirkebø, styremedlem for ett år.
Randi Valen Fessl, styremedlem for ett år.
Terhi Pousi, nytt varamedlem for ett år.
Frode Harnes, varamedlem for ett år.
Turid Bergerøy, nytt varamedlem for ett år

Revisorer:

Kim Lingjærde, gjenvalg for ett år.
Kåre Vetaas, gjenvalg for ett år.

Valgkomite:

Anders Kvam, gjenvalg.
Anne Rieber, gjenvalg.
Inga Olsen, gjenvalg.

Etter årsmøtet fikk Pål A. Skagseth og Torstein Borg sin velfortjente hyllest i form av blomster og prof. Jørgensens nye utgave av Rhododendron i Det norske arboretet på Milde.

Aktiviteter

Vårutflukt til Tjorehagen 6. april 03.
Nordisk Rhododendronsymposium, 31. mai – 2. juni 2003.
Høstmøtet 5. november 03.
Høstvandring i Arboretet 12. oktober 03.

Åpne hager

Ni medlemmer har nå åpne hager for besøk. Det er samme antall som foregående år.

Møter

I perioden har det vært ett medlemsmøte – 5. november. Styret har hatt 8 møter. På medlemsmøtet 5. november i Handelsbankens kantine deltok rundt 45 medlemmer. Det var kåseri og lysbilder fra irlandsturen av Thorolf Juvik, Anne Tafjord Kirkebø og Torstein Borg. Det ble loddet ut en mengde spennende planter til stor

glede for forsamlingen. Takk til medlemmene våre som gir raust av egenproduserte planter!

Nordisk Rhododendronsymposium 2003 gav et imponerende overskudd på 100 000,00 kroner. Styret behandlet disponeringen av overskuddet på møte 23. oktober 03. Det ble gjort følgende enstemmige vedtak: kr. 50 000,00 til Den norske Rhododendronforening, kr. 25 000,00 til Arboretets plantefond, øremerket innkjøp av storbladet rhododendron, kr. 12500,00 til Tjorehagen og kr.12 500,00 til Bergen kommune, øremerket Rhododendrarriet, som skal endres kommende vår.

Vedteksendringer for lokalavdelingene

I samarbeide med lokalavdelingene, er det blitt utarbeidet forslag til vedteksendringer for lokalavdelingene

www.rhododendron.no

Hjemmesiden vår har gjennomgått store positive endringer. Vidar Winsnes har gjort en meget god jobb i denne sammenheng. Medlemmene anbefales å ta et besøk!

Samarbeidet

På styremøtet 31. januar var for første gang alle lokalavdelingene representert. Neste gang alle er til stede vil bli på årsmøtet i Kristiansand. To ganger i året bør være minimum for fulltallige styremøter for at samarbeid og kommunikasjon skal bli god.

Publikasjoner

Det har skjedd store positive forandringer med Lapprosen. Trykkeriteknisk har vi nå et meget bedre produkt med meget større muligheter. Dette vil være til glede og nytte for medlemmene. I tillegg vil annonsørene finne bladet vårt mer interessant. Anne Tafjord-Kirkebø har gjort litt av en innsats i denne sammenheng.

Det er kommet ut tre nummer.

Redaksjonen har bestått av Anne Rieber, Anne Tafjord-Kirkebø og Gerd Jørgensen.

Frøforvaltning

Torstein Borg og Pål A. Skagseth styrer dette feltet. Det har vært svært labor aktivitet av foreningens medlemmer for innsamling og innsending av frø til frøforvalterne, slik at frølisten er temmelig kort..

Plantekjøp

For første gang har vi forsøkt oss på felles plantekjøp fra Glendoick i Skotland. Etter annonse i Lapprosen, ble 130 storbladete rhodoer bestilt. Formannen har gjort et svært godt arbeid ved å stå for mottak av bestilling og utsendelse av planter. Medlemmene har satt tydelig pris på dette, og vi vil forsøke å gjenta dette.

Bokinnkjøp

Det er kjøpt inn en tittel . Prof. Jørgensen har en omtale av boken i Lapprosen nr.2/04

Lokalforeningene

Foreningen har bare Rhodo Sør som fungerer utmerket. Den utarbeider egen årsmelding. Rhodo Øst ble konstituert 25.november 2003 med et interimstyre som skal gjelde for år 2004 og frem til årsmøtet 2005. Kontaktperson er Turid Bergerøy. Som medarbeidere har hun Arnfinn Nypan, Fredrikstad og Sveinung Skjold, Ås. Rhodo Øst har allerede avholdt sitt første møte. Det fant sted på Ås mandag 26.januar 2004.

Antall medlemmer:

Ved årskiftet hadde foreningen 310 medlemmer, mot 308 i fjor.

Regnskap

Hele regnskapet følger som vedlegg til årsmeldingen.

Styret takker Handelsbanken for velvillig støtte og for utlån av kantinen sin til medlemsmøtet. Styret takker også stiftelsen Det norske Arboret, Milde for et hyggelig og godt samarbeide.

Bergen i mars 2004

Torbjørn Lem Gjesteland.

Styremedlemmer:

Anne Tafjord-Kirkebø Randi Valen Fessl Olaf Hammersland
Jan Rune Hesjedal

Nye medlemmer

Styret ønsker følgende nye medlemmer velkommen i foreningen:

H. R. Astrup	Skjatvet Gård	1903 Gan
Monica Haukeland	Prestestien 22	5118 Ulset
Leif Arne Løvereide	Håland	5590 Etne
Håkon Morvik	Morvikveien 43 F	5122 Morvik
Torbjørn Myhre	Haga	4160 Finnøy
Remi Alexander Nielsen	Sandveien 8	3615 Kongsberg
Frøydis Oen	Lille Starefossvei 35	5019 Bergen
Risholmen Plantesamling	v/Øivind Grønli	1628 Engalsvik
Hans Petter Schelbred	Nesskogen 9	3233 Sandefjord
Rainer Svarström	Gryningsvägen 19	02210 Esbo, SF
Steinar Wall	Wistingsvei 43 A	3182 Horten
Berit Ramleth,	Festeveien 39 b,	1525 Moss

Den norske Rhododendronforening Resultatregnskap 2003

Inntekter	Regnskap 2003	Regnskap 2002	Budsjett 2003
Kontingenter	55051,00	59220,00	60000
Loddsalg	3790,00	3560,00	3000
Annonser	1300,00	1500,00	2000
Renteinntekter	4748,00	6885,00	6000
Gaver	0,00	200,00	
Overskudd Nord.Rh.symposium	64106,70	0,00	
Sum inntekter	128995,70	71365,00	71000
Utgifter			
Kontingent tilskudd			
Rh Sør regnskapsført	3850,00	3700,00	4000
Rh Øst regnskapsført	3000,00	2900,00	
Porto og gebyr	8704,00	5735,00	7000
Rekvisita og kontorutg.	0,00	3776,50	2000
Utgifter til Webside	831,02	2232,00	2500
Møter/arrangementer	4857,50	3736,00	7000
Reiseutgifter	1104,00	0,00	0
Bøker og info.matr.	1061,50	1488,00	2000
Gaver,oppmerksomheter	4580,00	1471,00	3000
Medlemsblad	23090,00	15214,50	17000
Nordisk Rh-symposium tilskudd	15000,00	15000,00	15000
Samme, musikkinnslag festmiddag	2000,00		2000
Medlemskap Den danske Rh.forening	465,00	405,00	700
Sum utgifter	68543,02	55658,00	62200
Overskudd	60452,68	15707,00	8800

Balanse pr. 31.12.03

Bankinnskudd 31.12.03		
Handelsbanken kto 9521.05.08563		1777,45
Handelsbanken kto. 9521.17.90378		176979,40
Kassabeholdning pr. 31.12.03		637,50
Ikke overført tilskudd Rhododendron Sør 2003		3850,00
Ikke overført tilskudd RhododendronØst 2003		3000,00
		6850,00
Kapital pr. 31.12.03		172544,35
		179394,35
Bergen, 30. januar 2004		
Torbjørn L. Gjesteland	Randi V. Fessl	
leder	kasserer	
revisor	Kim Lingjærde	Kåre E. Vetås

Warren Berg snakker hybrider

eller

Playing Bee: 40 år som sjefs-bie

Warren Berg, fra Port Ludlow, i staten Washington, USA, har vært styremedlem i ARS og fikk i 1989 ARS gullmedalje for sitt arbeid med rhododendron. Han er ikke bare kjent for de tallrike hybrider han har dyrket frem men også for mange innsamlingsreiser i Japan, Korea, Himalaia og Kina.

Red. anm.: Han er en av flere norskåttede rhododendronforedlere på vestkysten av USA.

Vi strever jo alltid etter det perfekte, vi som driver med rhododendronkrysninger, og jeg selv er intet unntak. Uoppnåelig, ja, men det er dette som inspirerer oss og vi kan ha mange forskjellige mål og midler. Selv foretrekker jeg artene, fordi de gir mer forutsigbare resultat, og jeg har konsentrert meg om sjeldne arter, de som sjelden brukes i hybridisering eller som er nye og uprøvd. Arter fra Fortunea-undergruppen eksperimenterte jeg med helt til å begynne med, slike som *Rh. hemsleyanum* og *Rh. calophytum*. Den eneste ulempen var at de tok så stor plass og ble så vonde for ryggen alt etter som disse hurtigvoksende og store plantene utviklet seg.

Det var også helt i begynnelsen at jeg fikk fatt i pollen fra Exbury-formen av *Rh. yakushmanum* (nå *Rh. degronianum* ssp *yakushmanum*) som Fred Robbins hadde dyrket i noen år før den ble populær i USA. Jeg gikk i gang og laget masser av 'yaker': krysninger med både andre arter og noen få hybrider. Mange fine eksemplarer kom ut av det, f. eks. 'Golfer', 'Jan Bee', 'Berg's Queen Bee', 'Chef Bee'. Den siste er foreløpig uregistrert og nylig navngitt. Mange ble også kastet, og i ettertid har jeg angret at jeg ikke krysset noen av dem om igjen.

Det ble mer og mer vanlig å produsere hybrider lokalt, og da helst de med store, flotte blomsterklaser, men jeg ville ikke bare være annerledes men fremfor alt produsere kvalitetsplanter i det mindre formatet og aller helst fra noe som ikke var prøvd før. Det falt seg slik at jeg skulle til Japan og ble der god venn med Koichiro Wada, som ga meg pollen og stiklinger fra ingen ringere enn sin egen dverg-sort *Rh. keiskei*. Denne samme planten hadde han noe tidligere gitt til Barry Starling, som kalte den 'Yaku Fairy'. Nå hadde jeg altså de beste muligheter som den første til å innføre denne i nordvest-statene og målet var å lage gode men mindre planter. Jeg fikk flere tusen som ikke fortjener omtale men også 'Patty Bee', 'Ginny Gee', 'Golden Princess', 'Wee Bee' ('Not Too Bee'), 'June Bee' og 'Peter Bee'. Jeg sendte *keiskei* -pollen til Peter Cox som også fant at den var en god forelder og brukte den i Bird-seriene.

Nå i det siste har jeg mest arbeidet med små elepidote (uten skjell) spesielt med *Rh. proteoides*, *Rh. prunum* og andre arter, men også med noen fine dverghybrider. Målet er selvsagt å utvikle små planter med det beste, hårete bladverk, gode vekstvaner, spesielle farger i blomstene og omtrent ti gode egenskaper i tillegg (drøm bare videre). Med henblikk på bladverk kom det ett enestående unntak ut av det, en interessant frøplante fra 'Rosevallon' x 'Rubicon', gitt til Frank Fujioka, og som vi kalte 'Whid Bee'.

Jeg har omtrent 1000 frøplanter i ulike stadier og håper at resultatet blir mer enn mitt vanlige "en av tusen". Og er jeg ikke der og får se dem, er kanskje dere.

Warren Berg-hybrider (med * = navn ikke offisielt registrert)

'**Berg's Yellow**'*, 1964, er 'Mrs Betty Robertson' x 'Fred Rose'. Blomsterfarge klar gulgrønn.

'**Chef Bee**'*, 1967, er *Rh. degronianum* ssp *yakushmanum* x *Rh. bureavioides*.

'**Ginny Gee**', 1970, er *Rh. keiskei* 'Yaku Fairy' x *Rh. racemosum* (Forrest 1940). Registrert i 1979, fikk ARS Conditional Award 1983, Award of Excellence 1984 og ARS Superior Plant Award 1985. Blomster: lyst gulgrønne i knopp, åpner hvite med blekt rødrosa kanter, endestilt blomsterstand med 9-11 knopper, hver med 3-5 blomster i puljer og skjuler helt bladverket. Vokser seg til vid og tett matte. Mørkt bladverk, korte stive grener. Tåler tørke, varme og lys. Lett å rotslå og blomstrer ung.

'**Golden Bee**', 1971, er *Rh. keiskei* 'Yaku Fairy' x *Rh. mekongense* var. *melinanthum* (now *Rh. mekongense* var. *mekongense*). Registrert i 1983, fikk ARS Conditional 1983 og ARS Award of Excellence 1984. Blomster: dypgule. Bladfellende hvert annet år, eller oftere i kaldere klima, halvt dvergform.

'**Golfer**', 1965, er *Rh. degronianum* ssp *yakushmanum* x *Rh. pseudochrysanthum* (Exbury). Registrert i 1983. Blomstene dypt rødrosa i knopp, åpner seg som blekt rødrosa med lett brune flekker på overloben, utsiden stripet i kraftig rødrosa. Bladene hårete på begge sider nesten hele året.

'**Honey Bee**' *, 1967, er *Rh. hanceanum* Nanum Group x *Rh. ludlowii*. Fløtegule blomster, kompakt og sentvoksende busk. Nye blader bronsegrønne.

'**Jefferson Centennial**'*, 1963, er *Rh. aberconwayi* x *Rh. degronianum* ssp *yakushmanum*.

'**June Bee**', 1969, er *Rh. keiskei* 'Yaku Fairy' x 'Mary Fleming'. Registrert i 1995. Blomster: blekt gulgrønne i knopp, åpner gulhvite; noen med tynne langs-striper i rosa på overlobens utside. 17-22 blomster i ballformet klase. Tettvokst.

FOTOKONKURRANSE for våre medlemmer!

'**King Bee**', 1969, er *Rh. degronianum* ssp *yakushmanum* x *Rh. tsariense*. Registrert i 1983. ARS Conditional Award 1984. Blomster:rosa, blekes til hvite med røde flekker og striper dypt gule til rosa. Lavtvoksende, opprett, med tett hårlighet i oransje på bladene.

'**Patty Bee**', 1971, er *Rh. keiskei* 'Yaku Fairy' x *Rh. fletcherianum*. Registrert i 1977. ARS Conditional Award 1983, ARS Award of Excellence 1984, ARS Superior Plant Award og German Gold Medal (tysk gullmedalje) 1993. Blomster: lyst blekgule uten flekker. Klaser med omtrent seks blomster. Kompakt dverg med store blader arvet fra *Rh. fletcherianum*, bronserød vinterfarge.

'**Peter Bee**', 1967, er *Rh. hanceanum* Nanum Group x *Rh. keiskei* 'Yaku Fairy'. Registrert i 2001. Blomster: blekt grønnngule i knopp, åpner gulgrønne. Fem blomster i løse klaser med bølgete lobekanter. Opprett vekst, men tett.

'**Pretty Bee**'*, 1971, er *Rh. ludlowii* x *Rh. valentinianum*.

'**Berg's Queen Bee**', 1969, er *Rh. degronianum* ssp *yakushmanum* x *Rh. tsariense*. ARS Conditional Award 1990, ARS Award of Excellence 1991 og den Tyske Gullmedaljen 1993. Ballformete klaser med ti rosa blomster, rund og kompakt vekst og med elliptiske blader, ca 10x3 cm, oransje-brune og hårete.

'**Too Bee**' er 'Patricia' x *Rh. keiskei* 'Yaku Fairy'. Registrert i 1983. ARS Conditional Award 1986, ARS Award of Excellence 1989 og RHS Award of Merit. Dvergform som beholder bladene i to år, tre til fire blomster i løs klase, rosa fra røde knopper med røde flekker i ganen.

'**Wanna Bee**', 1964, er *Rh. degronianum* ssp *yakushmanum* x 'Jiminy Cricket'. Registrert i 1990 av Edna Newcomb. Rødrosa blomster i kuppelformete klaser, ti til tolv. Blader: sterkt filthåret under, gulhvite først, så oransjegule og holder i fire år. Sprer seg utover.

'**Wee Bee**' (synonym 'Not Too Bee'), 1972, er 'Patricia' x *Rh. keiskei* 'Yaku Fairy'. Registrert i 1987. ARS Conditional Award 1987 og ARS Award of Excellence 1989. Blomster: tre til fem i løs klase, klart røde til rosa i ganen med røde flekker. Noe større i vokseform enn 'Too Bee'.

Dette er – med tillatelse fra forfatteren – sakset fra The American Rhododendron Society's medlemsblad. Oversatt av Gerd Jørgensen

Se bilde side 45.

Vi har fått forespørsel om ikke vi kunne gjenta fotokonkurransen, og faktisk, det samme har vi i redaksjonen tenkt. Forslaget går ut på å fotografere

Vakre kombinasjoner med rhododendron

Og det synes vi er så godt, at det går vi for! Vi ønsker bidrag; slides eller papirkopier, herunder negativfilm (m/negativ vedlagt) og digitale bilder utskrevet i 10x15 cm. Bildene må ikke være manipulererte.

Juryen vil legge vekt på hvordan fotografen har fremmet og benyttet temaet i bildet.

Konkurranseregler:

Konkurransen er anonym. Slides skal merkes nede i venstre hjørne med en liten prikk som sier at dette er rettsiden, + ditt alias og ev. et nummer. Papirkopier skal merkes på baksiden. **Alle bildene skal merkes med et nummer (om du sender inn flere bilder) og ditt alias**, som for eksempel kan være Sol eller Pirk eller Kjekkk. **Sammen med fotoene leveres en konvolutt**; utenpå denne står ditt alias og inni konvolutten skriver du nummerne du har brukt og hva de/t sier av navn på planten/e og voksested. Her står også ditt navn, adresse og telefonnummer. Dette for å unngå at man vet hvem man bedømmer. Spør oss om det er noe du lurere på! Innsendte bidrag som ikke er merket slik, blir forkastet.

Du kan sende inn totalt 4 bilder, og du bruker samme alias på alle 4. Legg ved kr. 12 i frimerker (eller samme porto du selv må betale) til retur om du vil ha bildene igjen.

Frist for innsendelse: 1.oktober 2004.

Vi kan love spennende premier !

Juryen vil bestå av fotograf Hans Jørgen Brun, Bergen, journalist Margunn Ree Michelsen i Bergens Tidende og Anne Tafjord – Kirkebø, Lapprosenredaksjonen. (Medlemmer av hovedstyret i DnR, og i redaksjonen kan ikke delta)

Den norske Rhododendronforening forbeholder seg retten til å benytte de innsendte slides/papirkopier til bruk i Lapprosen og/eller utlegging på nettsidene våre i vår bildesamling.

Bildene sendes til Den norske Rhododendronforening, Postboks 1325, 5001 Bergen.

Medlemmer og andre i Bergensregionen: Sett av søndag 9.mai!

Vi inviterer til tur til Sotra til flotte hageanlegg:

Vi kopierer fra omtalen under Besøkshager, og siterer bl.a.:

Randi og Harald Kårtveit, Kårtveit, 5363 Ågotnes, tlf.56 334788.

Lite gårdsbruk med ca 5 mål hageanlegg på kultivert naturtomt. Påbegynt 1977. Nye anlegg 1997. Flere ”rom” i hagen, høydenivåer, trapper, sitteplasser, 3 naturlige dammer m.m.. Planter, mye rhododendron (ca 500 stk.), forskjellige typer bar- og lauvtre, vintergrønt, busker, stauder, lyng, fuksia m.m., drivhus og økologisk grønnsaksdyrking. Utkanten av gårdens innmark er plantet til med rhododendron og trær av forskjellige salg... .

I tillegg vil Jan Rune Hesjedal vise oss håndpollinering av rhododendron, og kanskje blir det diskusjon over hvor Harald har satt ned alle de storbladete rhodoene som han bestilte via vår fellesbestilling fra Cox/Glendoick...

Men først går turen til **Ivar Otto Forland** (tlf. 56 338092) på Forland helt i sør, like ved Marsteinen hotell med flott utsikt til Folgefonna på andre siden av bl.a. Bjørnafjorden! Dette er også en hage med svært mange rhododendron, og hvor problemet har vist seg; vi vil ha flere enn vi har plass til når de blir store, som de blir når de trives så godt som her! Blant knauser og fjell og nåleskog har Ivar Otto – og konemor - skapt en vakker hage.

Vi starter vår hagevandring her, og så kjører vi til Kårtveits og spiser lunsj, pollinerer eller bare rusler rundt.

Beregn dere god tid – dagen går med! Det er kjekt om du gir oss en melding om du vil bli med (bespisning), du tar med niste og vi spanderer kaffe/te med ’nogo attåt’. Send en e-post til anne@brage.biz eller ta en telefon 55 95 21 21 med antall personer og om du trenger nøyere stedsanvisning.

Felles avreise i egne biler fra Statens hus ved Jernbanen kl.10.00. Vi beregner å være på Forland ca. kl.1045. Trenger du skyss, kontakt Torbjørn Gjesteland, tlf. 55 95 05 75 eller andre i styret. Hjertelig velkomne til en inspirerende og innholdsrik tur!

Har alle rhodomane vært nybegynnere?

Ved Audun Arne.

Umiddelbart ville jeg svare ja på et så håpløst spørsmål, men etter 3 år som nybegynner er jeg ikke helt sikker lenger. Jeg har møtt mange som tydeligvis har vært født med kunnskaper og innsikt og liksom bare vet. Akkurat som med data. Akkurat som jeg selv kan alt om tyske preposisjoner. Mitt forhold til Rhodo-verdenen kan beskrives som hodestups, tilfeldig, impulsivt, hektisk, umettelig, til tider ukritisk, i det hele tatt nokså sprøtt og nesten fobisk. Ved ettertanke passer forresten beskrivelsen på flere rhodomane jeg har blitt kjent med.

For 30 år siden startet min vandring og leting etter plantedybde på en umulig og steinete skogtomt som til alt overmål skråner vekk fra sola. Jeg hogde flere skygespredende furuer og snudde masse ufyselig blåbær- og tyttebærlyng. Skulle ha plen. Lite ville vokse, min kone Gudrun lo og gråt av mine påfunn. Jeg ble dugelig lei av å klippe plen.. Naboen hadde rhododendron. Det så dumt ut. En uke blomstring!

For 3 år siden ble Gudrun og jeg ’frelst’ samtidig under et besøk på Lundberg hagesenter. Vi skjønte at tomta vår var skapt for rhododendron. Føler nå at jeg har mistet 30 år av mitt liv, og blir engstelig for folk som forteller at de har holdt på i 30 år. Det første året gikk med til å fylle opp all ledig plass med rhodoer, lykkelig uvitende om begrepet hybrid. Det ble mye vandring i hagesentra og planteskoler hvor en rhodo er en rhodo. Akkurat som rødvin er rødvin. Så fikk vi gulltipset og besøkte Inga Olsen. Der fikk vi en førsteopplevelse av hvor mye sprøtt det går an å vite om rhodoer, men det var ikke vårt problem. Det eneste vi hadde problem med var å se noe vi ikke hadde. Når det var fullt, kom strevet med å finne plass til nyinnkjøp som det ikke var plass til.

Det var uinteressant at disse skapningene hadde navn – de var jo rhododendroner. Under et besøk i hagen til Frode Harnes kom mysteriene inn i min overfladiske rhodo-verden. Han nevnte noe om at han satset mer og mer på arter. Han hadde ellers en lei uvane med å nevne alle plantene med navn. Mitt ønske var jo bare å se noen fine blomster. Uroen var vakt.

På en vandring hos Anne Marie Falck litt senere kom sjokket. Hun beskrev hvordan hun ordnet rhodoene etter slekter eller arter eller underarter eller hva det nå var, og kunne alle navnene – flere hundre. De andre nikket og smilte og stilte intelligente spørsmål. Jeg nikket og smilte også, men sa ingenting. Jeg forsøkte å huske navn fra min egen hage som jeg umiddelbart ville komme på, men en sier jo ikke Scarlet Wonder. Jeg lærte meg å spørre høyt om det er en bureavii når jeg ser det er en bureavii. Nå gjør jeg ikke det lenger, for noen hevder at en skal uttale begge i-ene med trykk. Jeg kan jo ikke vite hvem som vet det og hvem som ikke vet det, så jeg risikerer å dumme meg ut uansett – eller skal jeg heve øyenbrynet.

Et år gikk med glødende interesse for jord og blandinger og kvistkverning og kompostering. Jeg gikk på skauen med plastsekker og skrapte furumold og nåler. Hver planting ble fulgt med en gnagende uro for det videre liv, om blandingen har vært riktig, blir det trivsel og vekst?

Etter hvert kom behovet for misjonering - trangen til å overføre til familie og venner mine egne følelser og opplevelser, med enorme kunnskaper i forhold til en ignorant. Jeg har en favoritt, og det er sutchunuense. Jeg tror det er fordi jeg alltid og lett husker navnet, av en eller annen grunn. Det er omtrent som å ha lært å si onomatopoetikon. Og så går det an å slå til med at den ligner på calophytum.

Frode Harnes fikk meg inn i styret for Rhodo Sør. Nesten alle de andre sluttet etter et år, og jeg ble overtalt til å være leder. Det var ikke ende på omsorg og hjelpsomhet som skulle vederfares meg for å kompensere nybegynnerkompleksene. Og jeg har jo lært at det er noe spesielt med rhodomane. De er sosiale, trivelige og omsorgsfulle. Det sies at folk blir positivt påvirket av omgang med dyr, slik at det fører til bedre livskvalitet. Kanskje er det en parallell. I inneværende år, med kurs i stiklingsformering, såkurs, etc. har jeg til fulle forstått at rhodoer er mer enn blomster. Hver enkelt rhodo har så utpreget egenart og identitet at den blir nesten menneskelig. Hver dag hjem fra jobb skynder jeg meg rundt og tar en prat med hver enkelt. -Hvordan har du det i dag? – Har du fått nok vann?

Jeg ser fram til pensjonisttilværelse, med tid nok til alle, ikke minst til stiklinger og frøplanter som skal slippe ut i friluftsbarnhagen på nordsiden. De små som jeg har oppdaget blir 5-6 meter skal flyttes. Så skal jeg lære alle navnene, lese enda en gang alle bøkene, og kanskje få kontroll på fremmedord som arter og slekter og underarter. Godt at det ikke snakkes om sidearter og sidegrener - eller har jeg avslørt flere hullrom i den akademiske basisen. I all beskjedenhet har jeg lært utrolig mye på kort tid, særlig av nybegynnervennlige i menigheten. Blant annet har jeg kommet så langt at jeg har begynt å skule på en del av rhodoene mine med blick som sier at –du må ikke tro du er noe, du er bare en hybrid. Dette ifølge plantejanteloven.

Jeg har et stort ønske om å rekruttere nye medlemmer til rhodo-verdenen. Det er jo unektelig rart at ikke mange, mange flere har forstått hva et liv med rhodoer kan bety. Og da er jeg i alle fall ekspert på å være nybegynner. Kunne vært hyggelig å høre om andre har vært det.

Skriv og fortell om ditt rhodo-liv, da!

Vi i redaksjonen vil gjerne bidra med en definisjon av begrepet *amatør*, og her støtter vi oss til planteskribenten og hageentusiasten Ruth Rösio Conrads definisjon av en amatør:

... Ifølge gjengs definisjon er en amatør en som dyrker en kunstart, en vitenskap eller en idrettsgren for sin fornøyles skyld uten å ha den som levevei eller yrke. Det er blant de tusener av havedyrkere som stiller de tusener av små og store haver, hvor det havekulturelle nivå skapes. Disse dyktige amatørerne setter ofte fagfolk til veggs. Det er amatørernes kunnskap og praktiske erfaring som er det beste grunnlag for godt havebruksmiljø...

Vi er så enig, så enig ... Og sier som Audun Aune, har du erfaringer du vil dele med oss, send dem til oss, også om du har spørsmål og ønske om plantebytte eller salg!

Årsprogram 2004 for Rhododendron Sør.

28.04.04	Ekstraordinært årsmøte i R. Sør. Nye vedtekter for lokalavdelinger.
Stinta Ungdomsskole, Arendal kl. 19.00.
Lysbilder fra Danmarkstur og Arboretet på Milde v/Frode Harnes. Vidar Olsen viser pollinering. Kaffe, utlodning.
Møtested: Statoil, Harebakken, Arendal kl. 18.45.
29/31.05.04	Årsmøte i Den norske Rhododendronforening på Myren gård i Kristiansand. Se omfattende programoversikt-påmelding annet sted i Lapprosen. Flere spennende vandringer. Vi håper mange fra R. Sør setter av tid til dette.
02.06.04	Hagevandring hos Dagfinn Tveito, Arendal. kl. 18.00
Møtested: Statoil, Harebakken, Arendal kl. 17.45
21.08.04	Rundtur i Grimstad Planteskoles 3 avdelinger, (Lillesand, Grimstad, Dømmesmoen) v/ Vagn Kristensen. Bl.a. stiklingsproduksjon, surjordsplanter.
Nærmere program ved påmelding til Gudrun Arne, tlf. 37094940
09.09.04	Høstmøte i Kristiansand. Agder naturm., Gimle gård kl. 19.00.
Foredrag m/lys bilder v/Harald Olav Aksnes, Gimle Planteskole, Nordheimsund. Kaffe, utlodning. Salg/bytte.
04.10.04	Kurs i stiklingsformering av grunnstamme til podekurs i jan/feb 2005.
Sted: Vidar Olsen, Saltrød, Arendal. kl. 18.00
Møtested: Meny, Krøgenes v/Tromøybrua kl. 17.45

Rhododendron

Samler du på sjeldne rhododendron ?

Stort utvalg i arter og hybrider

Skriv etter plante- og prisliste

Sender på postordre

Inga Olsens Rhododendronsalg
Roligheten 5, Klodeborg, 4825 Arendal
Telefon: 37 09 42 45 - Fax: 37 09 39 22
E-post: ingaols@frisurf.no

RHODODENRON I STORT UTVALG

Vi har lagt oss i selen for å holde et stort utvalg i Rhododendronarter og -hybrider.

Hos oss finner du mer enn 150 forskjellige sorter.

Åsane Hagesenter AS, Åsamyrane 90, 5116 Ulset. Telefon 55 39 56 00

H. H. Davidian in memoriam

Ved Per M. Jørgensen

15. april 2003 døde H. H. Davidian i Edinburgh, og med ham er den siste av den gamle balfouriske rhododendronskole gått bort. Denne rhododendron-guru var født på Kypros i 1907, og opprinnelig utdannet ved universitet i Beirut. Etternavnet skyldtes hans armenske far. Fornavnet, som var gresk, forble nærmest en hemmelighet. Han var Mr. Davidian, for de fleste - de nærmeste vennene kalte ham 'David' - og noen sa i spøk at H. H. stod for His Highness, altså at han var kongelig, og der var noe aristokratisk ved ham! Etter at han kom til Storbritannia i 1930 brukte han det aldri, og nå vet vi hvorfor, for hva gjør man i vår del av verden med et navn som Hagop Haroutune ?

I England ble han betatt av alle rhododendron og begynte studier i senteret for rhododendronforskning, Edinburgh, straks etter andre verdenskrig og der ble han værende, ivrig klassifiserende det store antall planter som var resultatet av tallrike eksemplarer som var kommet opp av de frø storsamlere som George Forrest, Frank Kingdon Ward og Ernest Wilson hadde samlet, og som hadde gitt botanikerne så mye mellom hendene at Isaac B. Balfour fant det nødvendig å lage et uformelt system for å ta hånd om dem inntil man fikk oversikten: "pigeonholes to accommodate the stream of new species now at our hands"- altså et provisorium. Det var slik de velkjente seriene oppstod. Systemet var så vellykket at det overlevde helt til vår tid - altfor lenge.

Da jeg for alvor begynte å revidere rhododendron i Muséhagen i Bergen var der enkelte planter som hadde noen spesielle metallskilt der navnene var stanset inn. Disse, fikk jeg vite, var bestemt av Davidian under hans besøk her på 1950-tallet. De ble mine faste holdepunkter i mine forsøk på å orientere meg i en kaotisk og stor slekt med en forvirrende og ufullstendig litteratur . At jeg senere hen kom til å få en annen oppfatning av noen av dem, spiller ingen rolle. Davidian var for meg, som for alle andre han delte sin kunnskap med, redningen. For det er vi mange som minnes ham i takknemlighet.

Det var først som pensjonist at han fikk tid til å skrive ned sin kunnskap i det monumentale verket *The Rhododendron species* som han, under over alle undere, lyktes med å få ferdig.

Han var nemlig litt av en perfektjonist som ikke kunne gi slipp på noe før det var fullendt. Spesielt var han opptatt av å få klarhet i hvem som introduserte hvilken plante når - et virkelig intrikat puslespill. Hans tålmodige, elskelige sekretær, Eileen Woods, måtte gjøre utallige rettelser i originalen, også straks før volumene skulle i

trykken. Jeg forstår at han etterlater seg et manuskript til en bok om lave rhododendron som man håper Eileen med sin vanlige effektivitet og lojalitet vil klare å få publisert.

Som person var Davidian vennlig, høflig og hjelpsom, men tilbaketrukket - ikke lett å bli kjent med. I den periode jeg bodde i Edinburgh, og selv arbeidet med å sette meg nærmere inn i rhododendronsystematikk, traff jeg ham nesten daglig, enda han var pensjonist, men det ble mest høflighetsfraser og fag. Han var ikke en mann man gikk på puben med! Men han lot seg gjerne lokke ut til en spesiell plante jeg hadde lagt merke til og ville vite mer om - der var han suveren! Dessverre hadde jeg inntrykk av at han var bitter over de forandringer som skjedde i hagen og avviste de endringer som skjedde, og var nødvendige, i rhododendronsystematikken. Hans hovedbudskap var at de fleste navn på skiltene var gale, og han beklaget seg stadig over at planter var omplassert eller forsvunnet fra samlingen. Han var utvilsomt en stor rhododendronkjenner, som jeg lærte mye av, spesielt hva gjelder gode hageformer, hvilke han elsket å navnsatte. Men i mine øyne var han ingen god systematiker. Til det var hans systematiske syn for typologisk og påvirket av betydningen av å gi en litt avvikende form av hageverdi et artsnavn ("for it is so characteristic and good in the garden, quite different from ..., which is such a poor plant"). Han ble dessverre hengende igjen i det system Balfour i sin tid organiserte. Siden systemet hadde rukket å festne seg i hagekretser og planteskoler, kom den ellers så fredelige Davidian til å bli sentrum for den strid som brøt ut da systematikerne fant ut hvordan ting egentlig hang sammen, og gjorde de nødvendige korreksjoner. Han valgte hagefolkets side, jeg tror av respekt for forgjengerne, og fordi han selv aldri fikk se den store variasjon i artene man kan observere i Himalaya (noe feltmenneske var han ikke!). De bøker han fikk skrevet etter pensjoneringen vil likevel bli stående som et enestående monument over rhododendron pionerene, deres innsamlinger og oppfatninger, og man vil kunne finne tilbake til de beste former som ble introdusert. Deri har de bestående verdi, uavhengig av systematisk oppfatning.

Fantoft Hagesenter

Fantoftveien 9, 5072 BERGEN

Tlf. 55 918030

www.bogront.no

Ytringer:

En spalte for medlemmenes synspunkter på ulike tema. Vil du ha inn en ytring i Lapprosen, send den til redaksjonen og merk den Ytring. Ytringer står for medlemmenes synspunkter og er ikke nødvendigvis uttrykk for redaksjonens mening

Må rhododendron ha kunstgjødsel?

Under rhododendronsymposiet på Milde i fjor fikk vi vite at det brukes store mengder kunstgjødsel i Arboretet, og å domme etter resultatene får man jo inntrykk av at det fungerer utmerket. Mitt kjetteske spørsmål er bare: Er det egentlig nødvendig?

Det svaret jeg fikk i Arboretet, var at med den store nedbøren i Bergensområdet blir næringsstoffene vasket ut, slik at man stadig må etterfylle med kunstgjødsel. Det som da virker litt underlig, er å betrakte de flotte bildene i bøkene til Peter og Kenneth Cox, fra streek hvor årsnedbøren er to-tre ganger større enn den man har på Milde. Viltvoksende rhododendron har åpenbart ingen problemer med å blomstre rikelig til tross for totalt fravær av kunstgjødsel, selv der hvor "utvaskingen" må formodes å være maksimal. I *The Cultivation of Rhododendrons* skriver Peter A.Cox (s.88):

Are fertilizers really necessary for growing good, vigorous rhododendrons? In the wilds of China there is nobody scattering handfuls of fertilizer around rhododendrons in soils poor in the basic elements. Likewise, many of the biggest collections in Britain never have any fertilizer applied.

I det følgende innsommer han imidlertid at han selv bruker kunstgjødsel, for, som han sier, en planteskoleeier må jo "make up a good saleable specimen quickly".

Nå sier også Peter Cox at under forhold som avviker sterkt fra plantenes naturlige vekstvilkår, vil kunstgjødsel være nyttig og til og med nødvendig. Det jeg da lærer på, er om det ikke ville være bedre å gi dem optimale vekstvilkår, istedenfor å stresse dem til ytelse med kunstige midler. Selv har jeg en skogtomt, og da kan man legge "surjordskompost" av oppmalt skogsvfall pluss det man graver opp når man lager plantehull til buskene. Når jeg planter, bruker jeg så av denne komposten, pluss mindre mengder av naturtorv og grus. Jeg innbiller meg at dette gir tilnærmet det jordsmonn som er optimalt for plantene, og for de sortene jeg hittil har prøvd, ser det ut til å stemme.

Det betyr ikke at blomstringen er like praktfull hvert år. Mange sorter foretrekker å ta seg et hvileår en gang iblant. Det gjelder særlig for yngre planter. Og etter en kald og våt sommer kan blomstringen bli dårlig året etter. Men det gjelder vel også for dere som bruker kunstgjødsel?

En annen sak som det kan være nyttig å være oppmerksom på, er fenomenet *mykorrhiza* ("sopprot"). Som Cox også peker på, er dette en forutsetning for at ville rhododendron skal kunne nyttiggjøre seg de sparsomme næringsstoffene som fins der de vokser naturlig. Noe som kan være et problem i hager som er anlagt på gammel dyrkingsjord, er fravær av naturlig mykorrhiza. Det påstås at mykorrhiza fra blåbær er spesielt gunstig for rhododendron. I så fall burde det kunne hjelpe å plante inn en tust med blåbærlyng blant rhododendronbuskene. Eller kanskje det rett og slett ville være nok å legge noen friske blåbærrotter inn til rotkumpen? Det kan iallfall være et forsøk verd.

I en hage på skogtomt er det jo derimot ikke noe problem. Der det fins bærtrær og lyng, hører mykorrhiza til i det naturlige miljøet. Med en hensiktsmessig jordblanding og regelmessig mulching (og ikke minst skikkelig drønering!) vil man der få planter som blomstrer rikt uten kunstgjødsel. Det gjør de iallfall her hos meg, og dersom noen skulle tvile, er de hjertelig velkommen til Sarpsborg for å se det med egne øyne!

Sigurd Bretteville-Jensen

Foreløpig program for Rhodo Øst

Tirsdag 1. juni-04: Befaring/omvisning i hagen til Roger Karlsen, Hvitsten, Vestby og i parken på Norges landbrukshøyskole, Ås. (fine rododendronsamlinger)

Torsdag 10.juni-04: Befaring/omvisning i plantesamlingen (rhododendron) på Risholmen, Onsøy.

Lørdag 25.september-04:Besøk/omvisning hos A. Ringstad Planteskole og Hagesenter, Gjøvik. Muligheter for å handle. ”Hardføre rhododendron for Østlandet”.

Medlemmene av avdeling ØST vil få eget brev i posten etter påske med nærmere detaljer om arrangementene.

Hilsen interimstyret v/Turid Bergerøy

Storbladet rhododendron - en kommentar

Det var med stor interesse jeg leste om de storblada rhod. i Lapprosen nr __. Disse egner seg lite her. Men har noen prøvd, tro? Nepp. Disse egner seg beste for Vestlandet, selvsagt, med lune steder rundt fjorden. Her har det vært dyrka planter i H-4 med hell. Så hva vet man egentlig? Nå er ikke jeg noen ekspert på de storblada artene, derfor en del råd fra personer som har erfaring på området. Jeg har småplanter av Rh. sutchuense og Rh. calophytum. Disse ser ut til å gå bra her. Klimaforbedringen vil vel gjelde her også får jeg tro. Når det gjelder storblada i Falconera og Grandia, så er det ikke utenkelig at Rh. galactinum og Rh. watsonii vil slå til. Kanskje noen flere også? Jeg er åpen for alle råd osv. når det gjelder disse flotte artene!. Noen bestilling har jeg ikke i tankene fra Glendoick Gardens. Det tør jeg simpelthen ikke! Kanskje bortkastede penger? Småplanter, hvis disse er å oppdrive, kanskje? Men muligens et annet år med fellesimport. Hvis det fortsetter. Det skulle være en stor glede å høre fra dere derom. Beste ønsker
Finn B. Larsen, O. Magnussonsv.1, 7046 Trondheim

Den norske Rhododendronforening, avdeling Sør,
Eikevn. 3,
4824 Bjorbekk

**Påmelding til årsmøtet i
Den norske Rhododendronforening 2004**

Jeg ønsker å delta på årsmøtet søndag 30. mai kl. 12.00

Navn..... Tlf.
.....

For øvrig ledsager(e), antall:.....

**Antall som ønsker å delta på ”Sørlandsk bespisning” søndag
30.05 kl 17.00.....**

Påmelding sendes innen 7. mai 2004 til:

Den norske Rhododendronforening, avdeling Sør,

Eikevn. 3, 4824 Bjorbekk

Eller e-post: auduarne@frisurf.no

Eventuelle spørsmål knyttet til årsmøtet og arrangementene kan
rettes til:

Audun Arne, tlf. 37 09 49 40, eller e-post auduarne@frisurf.no

Overnatting i forbindelse med årsmøtet 2004

Bestilling gjøres direkte til overnattingssted. Følgende tilbud til R.
Sør anbefales:

Rica Hotell Norge. Enkeltværelse kr.600,-. Dobbeltværelse kr.800,-
(400,- pr. pers.)

Dronningensgt. 5 (Sentrum). Tlf. 38 17 40 00. E-mail: som@hotel-norge.no

www.rica.no www.hotel-norge.no

Rainbow Hotell Wergeland. Enkeltværelse kr. 650,-.

Dobbeltværelse kr.790,-.

Kirkegata 15 (Sentrum). Tlf. 38 17 20 40.

Centrum Motell. Enkeltværelse kr.350,-. Dobbeltværelse kr. 450,-.

Vestre Strandgt. 49. (Sentralt). Tlf.38 02 79 69. E-mail:

post@motell.no

Hjemmeside www.motell.no.

Åros Motell Camp ved Kristiansand. 4pers. kr.700,- pr dag. 6
pers. kr.900,-

85 hytter og leiligheter m/dusj/wc/TV og minikjøkken. 15 km fra
sentrum.

Strandrestaurant/pub m/rettigheter, kiosk gatekj., dagligv., stort
oppv. svømmebasseng, barnebasseng, lekeplass.Tlf. 38 16 64 11

E-mail: aaeros@aaeros.no

Program for årsmøtet i DNR:

Program for årsmøtet i DNR:

Lørdag 29. mai

Kl. 17.00 Hagevandring hos Lis Herlofsen og Brit Marit Knudsen, for deltakere som ankommer allerede lørdag, Møtstedet Jernbanestasjon. Kart påført alle programposter kan fås elektronisk (e-post) hos red. eller Audun Arne.
Vakttlf. Audun Arne 97450021 – Gudrun Arne 45447001, kontinuerlig.

Søndag 30. mai.

Kl. 12.00 Velkommen v/Audun Arne. Velkomstkaffe og noe å bite i på Myren Gård.
” 12.30 Årsmøte i DNR.
” 13.30 Hagevandring på Myren Gård. Parksjef S. O. Breland forteller om trærne,
Kirsti forteller om jobbinga i parken.
” 14.30 Vandring i Ravnedalen.
” 15.30 Agder Naturmuseum og botaniske hage - Gimle. Tlf. 38 09 23 88.
Omvisning i hagen og parken v/Ovin Udø.
Agder Naturmuseum har åpen kafe - Spisepause.
” 17.00 Avreise fra Gimle tilbake til Myren Gård.
Plantesalg/bytte. Ta med ”alt du har”.
Sørlandsk bespisning og kanskje litt underholdning.

Mandag 31. mai.

Kl. 10.00 Byvandring v/Gerd Gundersen. Møtstedet v/Domkirken.
” 12.30 Hagevandring hos Olaf Tobiassen. Tlf. 38 19 81 36. Mob. 91 77 97 04.
Hagevandring hos Heideros og Ovin Udø. Tlf. 38 13 98 23.
Kaffe og kaker.

Rhododendron Sør ønsker å se flest mulig av dere i Kristiansand disse dagene. En særskilt oppfordring går til medlemmer i lokallagene Sør og Øst – møt fram! Ta med familie og venner og potensielle rekrutter. Om dere ikke får med alt av program, så ta med det dere kan. Når det gjelder påmelding er **Sørlandsk bespisning** søndag kveld viktigst for oss.

Med hilsen

Den norske Rhododendronforening avdeling Sør.

Bli med på spennende 'forsøk' med storbladete rhodoer!

Ved Anne Tafjord – Kirkebø

Torbjørn var totalt overrasket over responsen på vår invitasjon til felles innkjøp av storbladete rhodoer fra Glendoick. Det er sjelden at vi har hatt så mye respons fra medlemmer, telefonisk og på e-post! Kjempetrivelig! Over 125 planter ble bestilt fordelt på 25 medlemmer – og dette er noe vi er godt fornøyde med! For som det fremgikk av forrige nummer, det er ikke alle steder vi kan plante disse, i hvert fall må vi ha stedsvalget i hagen klart for oss når vi planter! De fleste bestillingene kom fra Bergensområdet, men også fra Sogn, Sørlandsregionen og Østlandet kom det inn bestillinger! Nesten alle fikk sine ønsker oppfylt, men det kom litt færre enn vi hadde bestilt, ca 99 stk.

Det er fristende å gjøre dette til et lite 'mini – forsøk' over herdighet og egnethet av storbladete rhodoer! Vi ber derfor dere som nå har forsøkt dem for første gang – og andre som har fra før – å notere ned noen av erfaringene fra år til år. Tenk om vi kan få en tilbakemelding etter, si 1 år, så 5 år, om hvordan det har gått med nettopp dine storbladete!?

Hvis du noterer hvor du satte dine rhodoer, litt om naturlig ly, gjennomsnittstemperatur, minimums- og maksimumstemperatur og hva slags vind du har hatt i snitt gjennom året – meget overfladisk i henhold til rett forskning – så kan vi likevel si noe om hvordan disse rhodoene klarer seg på våre breddegrader. Dersom vinteren neste år blir kald og vindsterk så har vi noe å gå etter, blir den kald og snørik likeså. Hva er den laveste temperaturen du har hatt, kraftigste vind, vind over mange dager osv.... Noterer du litt i almanakken, har du nok til et lite innlegg til Lapprosen og vi vil kunne si noe mer om hvordan disse plantene tåler det nokså ulike norske klimaet. Tar du utfordringen?

Utpakkingen ble en koselig jobb for et par - tre fra styret, Torbjørn hadde lagt et godt grunnlag og forberedt alt. Det ble mye rhodoprat og planteundersøking, men plantene ser bra ut, og selv om de er små, er drømmene om store, vakre rhodoer med blader som rusler i vinden til å ta og føle på...

Vi ønsker lykke til dere som nå begynner et 'nytt liv' som storbladete rhododyrkere, og gleder oss til fortsettelsen!

Se bilde side 39.

Nytt diskusjonsforum på vårt nettsted

Ved Jan Rune Hesjedal

De av dere som har tilgang til datamaskiner, bør finne frem til foreningens nettsted ved å søke på www.rhododendron.no, om dere da ikke alt har gjort dette. Vi har vært så heldige å få en engasjert og dyktig nett redaktør, Vidar, til å ta seg av utviklingen av denne siden, og han har utført en flott jobb for oss.

I forrige nummer av Lapprosen hadde Vidar et innlegg der han skrev litt om muligheter for å utvikle nettstedet. Siden den gang har vi byttet til et nytt vevhotell som skal gi oss bedre regularitet på nettsidene. Dette vevhotellet gav også mulighet for å lage et diskusjonsforum, og dette forumet (møtested) er nå å finne på vårt nettsted. Nå er det derfor helt opp til oss medlemmer å gjøre dette forumet til et sted hvor vi kan finne nyttig informasjon og få svar på mange ulike spørsmål om plantene vi er så glade i. Her kan du få råd om hvordan du kan takle soppkader, bladskader, mistriksel, gjødsel, plantejord, formering, osv, osv.

Kort sagt, ta i bruk forumet, kom med dine spørsmål og gi av din kunnskap til andre, da kan dette bli til glede både for medlemmer og andre som besøker nettstedet.

Import - nye regler:

Statens landbruksforvaltning
Norwegian Agricultural Authority

Opphevelse av forskrift om godkjenning av importører av levende planter og plantedeler

Forslag til opphevelse av forskrift om godkjenning av importører av levende planter og plantedeler ble sendt på høring 02.10.2003 med høringsfrist 01.12.2003. Etter en grundig gjennomgang av høringsinstansenes uttalelser, fattet Landbruksdepartementet vedtak 02.01.2004 om å oppheve forskriften.

Bakgrunnen for at forskriften nå er opphevet er dels at forskriftens bestemmelser overlappes av annet regelverk. I forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere er det bestemmelser som på samme måte som krav om godkjenning et stykke på vei ivaretar kontroll med importører av planter og plantedeler.

Statens landbruksforvaltning vil således ikke lenger utstede autorisasjoner og dispensasjoner da det ikke lenger vil være noe krav å framvise slike papirer ved import.

Veiledning for Hageeiere

Vi sakser fra Norsk Hageselskap sine nettsider: **IMPORT AV PLANTER** (vil du finne mer om dette, se www.hageselskapet.no), dette kan være av spesiell interesse nå mot sommer og reisetid...

Veiledning for Hageeiere.

av Jon Fløistad, Det norske hageselskap.

Det har i den seinere tid skjedd visse endringer i regelverk og tollsatser. Dette har startet en debatt på Hagepraten som viser at det er nødvendig med en gjennomgang av situasjonen på nyåret 2004.

Nytt av året er også at Landbrukstilsynet (som fører kontroll med plante-sunnhetssertifikatene m.v) er fusjonert inn i det nye Mattilsynet. Det er ikke grunn til å tro at det fører til store endringer i gjeldende praksis.

Hva har du lov å ta med deg hjem når du har vært ute og reist ?

Uten sunnhetssertifikat kan du ta men deg de planter og kvanta som følger:

- inntil 25 avskårne blomster
- inntil 10 kg frukt, bær og grønnsaker, ikke poteter
- inntil 3 kg blomsterløk og blomsterknoller
- inntil 5 stk potteplanter (stueplanter) fra europeiske land
- inntil 50 porsjonspakninger med frø

Ønsker du å ta med deg mer, må du ha sunnhetssertifikat for planter og plantedeler og du har en tollfri kvote på kr.3000,- pr. person dersom du har vært i utlandet under et døgn og kr. 6000,- dersom du har vært borte over et døgn. Sunnhetssertifikatet må forevises på tollstasjon, godkjennes og stemples på vanlig vis.

Ordinær import.

Det nye her er at kravet om enten å bli autorisert som importør, eller få dispensasjon for dette for en enkeltimport, er falt bort fra 02.01,04. Så nå behøver en ikke å søke Statens landbruksforvaltning om dette lenger. *Alle kan derfor nå importere.*

Ved import er det to krav som gjelder. Kravet til sunnhetssertifikat, og å betale den *toll* og de *avgifter* som gjelder. I tillegg er det krav om CITES-sertifikat for noen ganske få truede arter (noen orkideer m.v.). Det er Direktoratet for Naturforvaltning i Trondheim som er myndighetsorgan for dette, men i praksis vil også andre kontrollorgan følge opp at slikt sertifikat foreligger i de aktuelle tilfellene.

Toll og Avgifter.

Som et behandlingsgebyr, for kontroll av sertifikat m.v., innkrever tollvesenet en avgift på 1,8% av fakturaverdi. Altså ingen avskrekkende avgift.

Når det gjelder toll er det den til enhver tid gjeldende tolltariff som gjelder, og den endres fra tid til annen uten foregående varsel. Det nytter derfor ikke å komme å påstå at jeg f. eks. har sett på Hageselskapets hjemmesider at tollen er det eller det. Hageselskapet kan ikke garantere at disse side til enhver tid er absolutt oppdatert. Tolltariffen er heller ikke lett å lese for amatører, men vi har lagt ut spesiell link til

den, kapittel 6, som angår planter og plantedeler og en liten bruksanvisning på hvordan den brukes.

En gjennomgang av dagens tolltariff viser følgende for de mest aktuelle posisjoner:

06.01.1001 - 2000	Løker, rotknoller, stengelknoller og rotstokker.	Fri.
06.02.1091 – 2000	Andre stiklinger uten rot, podekvister og trær og busker som skal bære spiselige frukter og nøtter.	Fri.
06.02.4002 - 4008	Roser, inkl grunnstammer.	0 - 64 % toll. Fra EU fri
06.02.9020 – 9042	Trær og busker (flere detaljer)	Fri.
06.02.9050 – 9069	Urteaktige planter (inkl Stauder 06.02.9069)0	– 75 % toll. Fra EU fri

Dette er de viktigste gruppene for oss hageeiere, men se i tariffen for detaljer. Dere finner stor variasjon for ulike land og regioner alt etter hvilke handelsavtaler som er inngått. Likevel ser vi at toll ikke lenger er noen hindring.

Som vi ser er det for roser at det har skjedd store endringer i tollsatsene ved at tollsatsene fra EU land nå er 0 og fra andre land som Polen 12,1 % og de Baltiske land 7,7 %. Her vil jo også satsene bli 0 når disse land blir EU medlemmer. For stauder vil vi føre en videre dialog med tollmyndighetene fordi tariffen inneholder en merkverdig formulering, i det den inneholder betegnelsen Stauder, ikke urteaktige. Som alle vet er det en selvmotsigelse.

Vi vil etter beste evne følge med i endringer i tollsatsene og gi informasjon her.

Moms.

Ved innførsel av planter må vi jo som for alle andre varer betale moms for fakturabeløpet. Det vil si at vi ved innførselen til Norge betaler 24 % moms pluss 1,8% behandlingsgebyr, som omtalt ovenfor. Det vi da bør sørge for er at vi kjøper plantene i utlandet uten dette landets moms. I Sverige er som kjent momsen 25 %. Fra vanlige leverandører utenlands som driver eksport, er det vanlig rutine å fakturere uten moms. Kjøper vi derimot i hagesentre der det bare er lagt opp til detaljsalg, kan det nok være vanskeligere å slippe moms.

Plantesunnhetssertifikat.

For å hindre spredning av alvorlige skadedyr og plantesjukdommer har de fleste land i verden sluttet seg til IPPC konvensjonen som har satt opp et internasjonalt regelverk for kontroll av produksjon og regler for utstedelse av sunnhetssertifikat som skal følge planter som flyttes over landegrensene. Vi kan ikke omtale de regler her, men prinsippet er at plantene som sendes skal ha vært underlagt kontroll i veksttiden m.v., så det er ikke uten videre lett å få utstedt et sertifikat på planter som for eksempel har vært innom et hagesenter. Men det er det opp til sertifikatutsteder å avgjøre. Har en fått et slikt sertifikat skal det følge plantene uansett transportmåte og forevises på tollstasjonen enten en bringer plantene selv, eller de kommer via speditør, for eksempel posten.

Dette sunnhetssertifikatet skal godkjennes, nå av Mattilsynet, før plantene slippes inn i landet. Det som er rutinen er at sertifikatet skal forevises Tollvesenet og de følger opp behandlingen. Hageselskapet ser med spenning fram til hvorledes Mattilsynet vil takle den nye situasjon, om servicen for brukerne vil bli bedre eller dårligere enn den var under Landbrukstilsynet.

Det poengteres fra deres side at dersom en stoppes med planter i kontrollen så hjelper det ikke da å presentere et sertifikat, dersom det ikke har vært fremlagt for godkjenning, blir saken å anse som forsøk på smugling.

Fra Hageselskapet side har vi overfor angjeldende myndighet sterkt poengtert behovet for en løsning som gjør det enkelt å få godkjent sertifikatene ved ankomst til landet. Vi skal love å være vaktbikkje her.

Forbudte planter.

Mange land har egne bestemmelser om hvilke planter som er forbudt å importere. De norske bestemmelsene finnes du her. Som det framgår er det spesielt jordbær, potet og visse arter Cotoneaster samt hele spekteret av vertplanter for pærebrann, Ewinia amylovora, som er de mest aktuelle for oss hagedyrkere. Det gjelder også rogn, asal, eple, pære, pyrakanta m.v.

Andre forhold.

Ut fra diskusjonen på Hagepraten er det flere forhold som medlemmene våre irriterer seg over. Det gjelder den nedre beløpsgrense ved import på kr. 200,- for beregning av toll og moms. Foreløpig kan vi bare konstatere at den er der, men det er et mål for oss å få den hevet. Det er sterke krefter innen handelsnæringen (musikk er spesielt nevnt) som arbeider for at den skal beholdes, så vi får se hva som skjer. Likedan er det irritasjon over de gebyrer som speditører som f. eks. Posten beregner seg for å tollklarere sendinger. Dette er og forretningsmessige disposisjoner som hver speditør tar, og de er vanskelige å påklage med den privatiseringen som har funnet sted med Posten, men det fins jo andre speditører dersom en er spesielt misfornøyd. Si fra.

Er det noe du lurer på og som du synes er dårlig belyst i denne redegjørelse, så send en mail til postkasse@hageselskapet.no, så skal vi ta saken opp, prøve å finne en avklaring og svare deg tilbake og/eller legge det ut her på oppslagstavla (event. anonymisert) slik at vi alle kan lære av det. Undertegnede har brukt betydelig tid til i dialog med det tre offentlige organer som er involvert og det er litt skremmende å se hvor dårlig denne prosess er koordinert. Hageselskapet har nå en fin dialog på høyt nivå med de impliserte parter og alle bedyrer at de vil anstrenge seg for å gjøre det beste de kan. Derfor er det viktig at du som har spesielt dårlige eller gode erfaringer når det gjelder import gir lyd fra deg men en mail, så har vi facts å legge fram.

Bokomtale

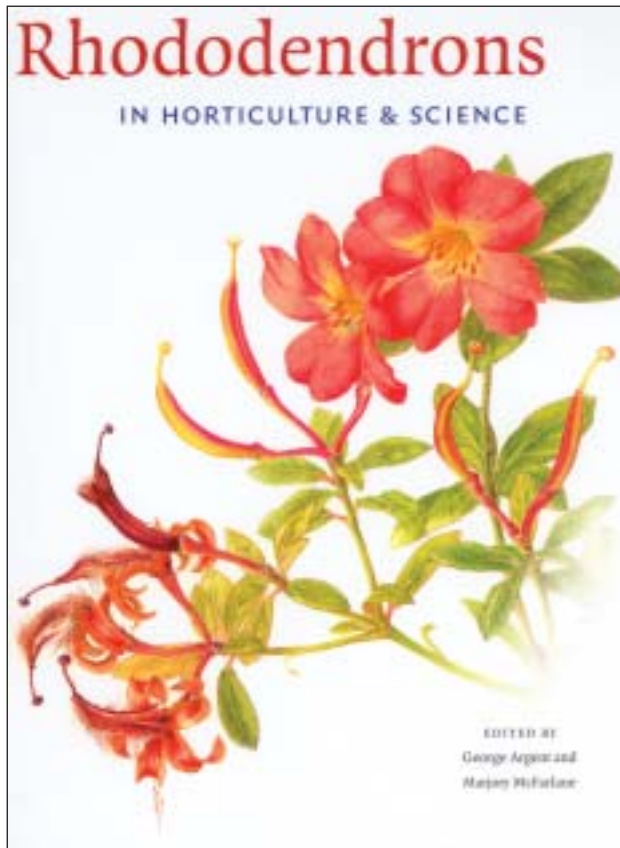
Ved Per M. Jørgensen

Argent, G. & M. McFarlane (eds.): *Rhododendrons in Horticulture & Science*. Royal Botanic Garden, Edinburgh 2003, 312s. Pris:?

Dette er en samling av 30 foredrag som ble holdt ved rhododendronkonferansen i Edinburgh 2002. Som vanlig ved slike konferanser er innholdet nokså varierende både hva gjelder emner og kvalitet: alt fra hvordan man kontrollerer rhododendronpest til innsamling av ville arter, bl.a. i Tsangpo Gorge. (Vi hørte Kenneth Cox holde et liknende på Milde ved vårt nordiske symposium.) Det er spennende å se bilder og lese fra ekspedisjoner til fjerne deler av Himalaya og New Guinea. Det gir næring til drømmer om slike reiser og om å skaffe seg eksotiske arter (en, den sjeldne *Rh. acrophilum* fra Filippinene, er avbildet på forsiden av volumet, se figur).

Felterfaringer er for øvrig svært nyttige også for systematikere, og jeg har med særlig interesse lest David Chamberlains artikkel om de erfaringer han har gjort, særlig med hybridisering i naturen. Tidlige rhododendron-systematikere savnet denne erfaringen, noe som nok forklarer de problemer de kom opp i etter hvert.

Men dyrkede samlinger er også av stor verdi, spesielt om man har kunnet holde orden på eksemplarene, noe bl.a. James Cullen skriver opplysende om. De er også av betydning i arbeidet for å bevare ville arter og deres gener, et arbeid som er

kommet nokså sent i gang i naturen, og bl.a. i China er mange arter utryddet som finnes i dyrkning i visse vestlige hager. Man har nå startet et program for å reintrodusere disse, noe som også reflekteres i noen artikler, og å bevare dem som fremdeles finnes viltvoksende.

Fremfor alt, de vestlige krysningene er alle oppstått fra slike dyrkede eksemplarer og også kultivarene har sin plass i dette volumet, både hva gjelder problemene med navnetting og dyrking (plassering, kalktoleranse, frostherdighet, sykdomsbekjemping etc.). Mest interessant i denne sammenheng, og svært aktuelt, er de artikler som handler om hvordan *Rh. ponticum* (og i USA til en viss grad *Rh. maximum*) har forvillet seg og forpestet naturen særlig i det vestlige Storbritannia. Her får vi et betydelig mer nyansert og faglig holdbart innblikk i saken enn det norske massemedia har bragt i senere tid. Det står fast at disse artene ikke er spesielt aggressive i vill tilstand, og man forsøker å finne forklaringen på hvorfor de blir det akkurat der de nå tar over. Kan det være noen naturlige fiender som mangler? Eller er det så som noen hevder at det ikke er den ville arten som brer seg, men tidlige krysningsprodukter (med *Rh. catawbiense* og *maximum*), altså et menneskeskapt problem? Der er fremdeles mange ubesvarte spørsmål, men Harry Evans mener i sitt innlegg at der er håp om at dette problemet vil kunne kontrolleres med biologiske midler, i dette tilfellet skadesopp (*Chondrostereum purpureum*). Han sier imidlertid ikke noe om hvordan man skal klare å hindre denne i å angripe eksemplarer i nærliggende slottshager og samlinger.

Boken er flott produsert, i hendig format og god papirkvalitet, samt utstyrt med en rekke fremragende bilder, og den kan anbefales til alle rhododendron-interesserte. Her er noe for enhver smak! Den er innkjøpt til foreningens boksamling.

Besøkshager, åpne hager, blomstrende reisemål: Kjært barn har mange navn

Ved Anne Tafjord – Kirkebø

Vi slår et slag for blomstrende reisemål i dette nummeret. Det går mot vår og sommer og det er gjerne reisetid for de fleste. Hagene står på sitt fineste og det er sann fryd å se alle disse nydelige stedene vi har fått nyss om, lest om eller bare 'faller over' på vår vei...

Vi har sett at det er mange som av ulike grunner er svært 'nøkterne' nå de omtaler sine hager, eksempelet under er ganske typisk:

Linveig og Sigurd Vikane, 5136 Austerheim tlf. 56169026.

Vår, sommer og høst. 2,6 mål hage som er ca. 50 år gammel Hagestue i Leca med peis og torvtak, naturstein i bord og sittegruppe. Alle er velkomne.

Er dette en hage vi har lyst til å se? Tja, det kan det jo være, men vi fikk lyst til å sakse litt fra Hageselskapet Hordalands jubileumshefte (de er 40 år i år) hvor nettopp denne hagen ble omtalt:

Beskrivelsen over klarer ikke å beskrive hagen som gir en følelse av parkanlegg der den ligger med helling ned mot sjøen. Her er flotte, store bjørker, hekker av rhododendron og sirlig klippet gran, snirkelnde veier, trapper og stier, kantet med enorme mengder rund stein fra naboens gård. De mange bedene er fulle av flotte komposisjoner, vårblostmrende løk blir erstattet med sommerblomster og begonia.

Etter 10 år borte fra Norge begynte sjømannen Sigurd Vikane å grave etter røttene sine i hagen som han overtok etter sine foreldre. Året var 1969. Sjølivet fortsatte til 1977 da han begynte på Statoil Mongstad. Med arbeid i land, økte hageinteressen og mange prosjekter ble satt ut i livet. Etter 20 år på raffineriet gikk han over i pensjonistenes rekke. Nå er det forenkling av en arbeidskrevende hage som er i fokus.

En annen "lidenskap" som har fått blomstre er interessen for *stein*. Han har mengder med flotte eksemplarer som er samlet fra fjern og nær over mange år. Det hagler med mer eller mindre kjente betegnelser når entusiastene forteller, det minner ikke så lite om plantelatin for en stakkars amatør.

Lokale krefter la merke til hvordan hagen utviklet seg, og fikk med Sigurd i Austrheim hagelag. På et representantskapsmøte for hageselskapet på Sandsli i 1985 kom Rolf Eide bort og sa at denne hagen måtte registreres som åpen hage. Han hadde ikke selv sett hagen, men allerede den gang gikk det rykter om "den flotte hagen i Austrheim". Siden har det vært mange besøkende. Venner og bekjente i nærområdet stikker innom rett som det er (de har lusket rundt i hagen både i grålysningen og midt på natten), hyt-

tefolk viser frem hagen til sine besøkende igjen og mange hagelag har tatt turen til Austrheim. Det er populært å få tatt bryllupsbildene sine i disse flotte omgivelsene.

Sjøfarende kan nyte mengder med rhododendron. Dersom det legger en båt til kaien rett nedenfor hagen, stikker gjerne pensjonisten ned og slår av en prat og inviterer inn i hagen. Det er nok ikke mange som sier nei til det. Nylig var det en skoleklasse som fikk en annerledes undervisningsdag med naturopplevelse og innføring i "stein og krystaller".

Besøksboken inneholder bilder og hilsninger fra alle besøkende siden 1996, og det er ikke få. Det som går igjen er "endelig har vi fått sett den berømte hagen", ryktene har nådd langt og til mange med årene! (Vi takker Rita Waagenes, Lindås, for lov til å kopiere!)

Litt annerledes inntrykk nå, ikke sant? Det er klart, så mye kan vi ikke sette inn fra hver hage, men litt mer om hagen din, det setter vi stor pris på! Og for å sitere Sigrud Undset: De vet, folk som er gjerne med blomster blir alltid gla for å treffe noen som har det på samme måten (i brev til Pett Siewers Abel i 1948). Og en hilsen i Lapprosen fra dere som har vært på besøk i en hage som dere fikk ekstra glede av, det tar vi gjerne inn under Besøk i en besøkshage.

Besøks hager

Vi vil foreslå å ta listen med når dere tar sommerturen i år! (Dere kan ev. få den tilsendt på e-post eller post om dere ikke vil ta med dere bladet) For alle vet at det vi er glade i, det liker vi også å vise frem! Og felles interesser gir grunnlag for god prat- så ikke nøl md å ta kontakt med hageeierne under, det setter de pris på! Jo flere som stikker innom og rusler rundt, jo hyggeligere, for å sitere en av dem. Og så håper vi jo at dere som ikke står på listen, men som kan tenke dere å få besøk, gir oss et ord. Vi vil også henstille til dere som står, å skrive litt utfyllende om hagen deres.

Det er naturligvis en forutsetning hvis det også framover skal lykkes å få private hageeiere til å åpne hagene sine at det blir vist hensyn under besøket, og at man holder seg til de oppgitte tidspunkt og avtaler som gjelder for den enkelte.

NB! Kontakt alltid hageeieren på forhånd om det passer med besøk.

Britt Godske Bjørklund, Birkelundsbakken 56, 5231 Paradis. Tlf. 55 911713.
1,3 mål økologisk drevet hage med ca 1500 ulike sorter av stauder, løk, busker og

trær, lyng, rhododendron, grønnsaker og bær. Det er brukt mye stein i hagen, med vekt på estetikk og miljø.

Britt og Olaf Hammersland, Hammerslandgrenda 62, 5251 Søreidgrend. Tlf. 55 120681.

Hagen er ca 2mål og utviklet og endret gjennom 25 år. Den inneholder et variert utvalg av til dels sjeldne busker, trær og stauder, med mange sorter rhododendron.

Brit og Pål A. Skagseth, Snekkevikv. 82, 5046 Rådal. Tlf. 55 226435.

Besøk fortrinnsvis i mai-juni, men gjerne hele året, etter telefonisk avtale. 10 mål stor eiendom ved Grimseidpollen, flere hundre Rhododendronplanter, vesentlig vil-larter utplantet i blåbærlyng mellom furutrær.

Randi og Harald Kårtveit, Kårtveit, 5363 Ågotnes. Tlf. 56 334788.

Lite gårdsbruk med ca 5 mål hageanlegg på kultivert naturtomt. Påbegynt 1977. Nye anlegg 1997. Flere ”rom” i hagen, høydenivåer, trapper, sitteplasser, 3 naturlige dammer m.m.. Planter, mye rhododendron ca 500 stk., forskjellige typer bar- og lauvtre, vintergrønt, busker, stauder, lyng, fuksia m.m., drivhus og økologisk grønnsaksdyrking. Utkanten av gårdens innmark er plantet til med rhododendron og trær av forskjellige salg. Vi har også juletreproduksjon. Enkel servering kan ordnes etter avtale. God parkering. Du er hjertelig velkommen.

Inger og Lars Sebjørnsen, Ø. Kleppevei 150, 5300 Kleppestø. Tlf. 56 141002.

Hagen er på 2,5 mål naturtomt, med allsidig beplanting. Bl.a damanlegg, fjell-hageplater og rhododendron.

Anna Karin og Gunnar Breivik, Davanger, 5310 Hauglandshella. Tlf. 56 145338

Hagen ble påbegynt våren 1975, og er ca. 2 mål. Opprinnelsen var furuskog og myr. Her er også fjellknauser opp i dagen. Med surt jordsmonn som utgangspunkt, ble rhododendron et naturlig valg. I dag har vi ca. 200 arter og sorter. Blomstring fra februar - mars til ut i juni – juli, med topp i mai –juni. Vi har også en del asiatiske lønnearter og sorter, en hostasamling som stadig utvides, og ellers busker, trær, stauder og løkvekster. Deler av samlingen er sjeldne og lite kjente vekster.

Linveig og Sigurd Vikane, 5136 Austerheim. Tlf. 56 169026.

Vår, sommer og høst. 2,6 mål hage som er ca. 50 år gammel Hagestue i Leca med peis og torvtak, naturstein i bord og sittegruppe. Alle er velkomne.

Hjørdis og Thorolf Juvik, Midtskogv.30a, 5200 Os. Tlf. 56 300703.

Vi har en liten hage 650m² i nærheten av Os sentrum med ca.150 forskjellige

Rhododendron mest små, lave sorter, en blanding av arter og hybrider. Stein er brukt for å utnytte plantenes og tomtens egenart og to fiskedammer med en liten bekk i mellom.

Kjellaug G. Sæbø, Tverrgardsveien 11, 5416 Stord. Tlf. 53 410150

Særprega hage der det er lagt vekt på miljø, form, farge og kunstneriske opplevin-gar. Ca. 200 rhododendron, klematis, bregner, juleroser – stor løkbløming på våren, naturstein m.m..Etter avtale.

Torstein Borg, Tveit, 5694 Onarheim. Tlf. 53 435077, mob 911 83 834

Rhododendronsamling i gårdstun. 250 – 300 ulike arter og hybrider. De eldste plantene er 25 år gamle.

Ida og Jørunn Flesland, 5590 Etne. Tlf. 53 756278.

1 mål hage anlagt fra 1978. Asalia, rhododendron, stauder, fuksia m.m. Besøk etter avtale, fortrinnsvis vår/forsommer.

Oddbjørn Fosse, Malmv.15, Lye, 4340 Bryne. Tlf. 51 488268.

Hobby gartner med Rhododendron som spesialitet. Et mål hage, ca.3000 planter, mest azalea og frøplanter.

Fint å kombinere med et besøk på Rogaland Arboret.

Kjell Kristoffersen, Lutsiveien 240, 4309 Sandnes. Tlf. 51 620752.

Ca. 5 km fra Sandnes ligger den 1400 m2 store hagen med ca 300 rhododendron fordelt på 160 forskjellige sorter. Også et stort utvalg av vintergrønne trær.

Mona Klemmetsen, Nævisdal, 4821 Rykene. Tlf. 37 093330 el. mob. 481 45161

Stor naturtomt med mye fjell, naturlige bekker og dam. Hagen er bygd opp med naturens egne materialer. Her dyrkes og prøves mange sjeldne vekster, da jeg liker å teste herdighetsgrenser. Det gjelder bl.a. trær, busker, stauder, løk og sur-jordsvekster. Hagen er på sitt vakreste i mai – juni, men ellers besøk hele året etter avtale.

Roger H. Karlsen, Ekelundv. 3, 1545 Hvitsten. Tlf. 64 955331

4 dekar tomt med rhododendronarter og –hybrider plantet blant furu og eketrær. Også andre prydrær. Blomstring begynner i april. Ring for avtale.

Ringstad Planteskole & Hagesenter, Vestre Totenvei 377, 2817 Gjøvik.

Åpent i hagesenterets vanlige åpningstider. Besøk avtales i tlf. 61 146250. Mer enn 250 arter og hybrider for Østlandsforhold.

Himmelhaven

Ved Erik Næsgaard

Gunnar Gilberg hadde i Lapprosen nr.3/2002 en omtale av Himmelhavens tilstand 2 år etter at dette fantastiske rhododendron-prosjektet ble presentert i en nedlagt hoppbakke på Rundemanen, 400 meter over bergensernes hverdag. Kunstneren Julie Arntzen plantet 240 rhododendron (Cunninghams White) som et prosjekt under Kulturby 2000-paraplyen.

Utsatte vind- og værforhold (det var ikke uten grunn at hoppbakken ble nedlagt etter bare 2 offisielle hopprenn) gjorde det svært vanskelig for plantene å overleve. Til tross for møysommelig bardunering, frost-tildekking og vindskjerming, måtte ca halvparten av plantene gi tapt etter den første vinteren. Det var om å gjøre å få tilført mer jord, og sommeren 2001 ble 35 «big-bags» med jord (25 tonn) fraktet med helikopter og plassert i bakken. Det meste av jorden ble fordelt, men noen sekker står igjen som reserve ved nyplantinger. Høsten 2002 ble en del av de døde plantene fjernet, og visne grener er klippet vekk fra planter hvor det fortsatt er liv. Og det gledelige har skjedd at mange av de tilsynelatende døde plantene livner til med nye skudd fra roten.

Prosjektet fortsetter, optimismen er fortsatt til stede, og det er meningen å supplere med nye planter. Ekspertisen har anbefalt oss å prøve Rhododendron Ferrugineum, og forhåpentlig vil vi kunne foreta nyplantinger i løpet av sommeren.

Byttebørs eller kjøp og salg ?

Har du lyst på en rhododendron, men får ikke tak i den i ditt lokale hagesenter ? Denne spalten er for deg som har lyst til å etterlyse akkurat den planten du ønsker mest.

Eller har du planter som du kan tenke deg å bytte mot andre, eller selge dem til andre rhodomane ?

Send oss et ord og vi setter det inn her, det koster deg ingenting, det er service for våre medlemmer !

Illustrasjon til Bli med på spennende 'forsøk' med storbladete rhodoer! (side 27)

'Gutta' påstår det er bedre enn julekvelden å pakke opp og så ned rhodoer - fotografen er ikke helt enig... fra v. Torbjørn og så Jan Rune. Olaf var ikke kommet på dette tidspunkt. Og det er Anne som tar bildet.

“Fortell en mann at det er 500 milliarder stjerner i universet og han tror deg.

Fortell ham at gjerdet er nymalt og han må strekke pekefingeren frem og kjenne etter.”

(Herb Cohen)

Min favoritt

Ved Turid H. Bergerøy

Når jeg normalt uttaler meg om valg av rhododendronsorter pleier jeg å si at jeg er opptatt av vakkert, blankt og kraftfullt bladverk, tett, fin form på busken og rik og god blomstring. Samtidig må sorten være hardfør. Når jeg nå skal velge meg en **favoritt**, så fraviker jeg noen av disse forutsetningene. Jeg har blitt veldig glad i den løvfellende *Azalea luteum*. Og hvorfor det?

Etter å ha gjennomført skotsk landskapsarkitektutdanning, senere jobbet i Bergen for deretter å ha bodd flere år på Trøndelagskysten og deretter svært mange år i Østfold har jeg således opplevd mange varianter av klimatiske forhold. Rhododendron var ikke tidligere en plante vi landskapsarkitekter tok sjanse på å snakke altfor høyt om på kjølige eller vanskelig værutsatte steder i landet. Men selv har jeg erfart at den vakre *Azalea luteum* har gått svært så problemfritt de stedene jeg har nevnt. Planten skal som kjent ikke lenger benevnes som azalea, men rhododendron.

R. luteum er som nevnt løvfellende. Slik jeg har opplevd den, blir den ca. 1,5 m høy, har sterkt gule, og meget sterkt og herlig duftende blomster i juni. Lukten kan prege store deler av hagen. Veksten kan være noe strantende, bladene er blekt grønnblåaktig om sommeren og gjør da lite av seg, men **for** en vakker høstprakt disse bladene representerer! Man bør gjerne bruke flere planter sammen i en gruppe for effektens skyld, og vie god omtanke til hvordan man plasserer gruppen. Plant gjerne noen surbunds- stauder eller lave lyng- eller nålebusker i framkant. *R. luteum* (luteum betyr gul) har således ikke bare sin styrke i blomsterrikdommen og duften, men også i den vakre høstfargen.

R. luteum viser seg å være vår eneste europeiske azalea I Kaukasus og Tyrkia vokser det rikelig av den, med spredning helt opp til Polen. Noen steder er den et skikkelig ugras bl.a. når den innvaderer veikanter og beitemarker med sine underjordiske utløpere. Blomsterhonningen er giftig både for mennesker og dyr, og det forligger historier om hærfolk ved Svartehavet som lot seg forlede til å spise honningen, med dertil dårlig resultat i krigen de førte. Når det gjelder dyrking av *R. luteum* og andre bladfellende sorter, så liker disse normalt mer lysåpne steder enn de vintergrønne rhododendron. Det ser også ut til at de tåler tørrere klima, hvilket er et pluss for oss østlendinger som ofte får problemer med nok fuktighet til vår rhododendronsamling. Planten tåler også godt tilbakeskjæring. *R. luteum* har figurert lenge på det norske markedet, og har etter hvert fått mange konkurrenter av mer "moderne" hybrider. Blant disse finnes et stort fargespekter å velge i, men jeg tror ingen overgår *R. luteum* hva gjelder duft! Prøv en liten luteumgruppe hvis du ikke allerede har en! Kanskje nær sitteplassen eller inngangspartiet ditt?

Fotos: Terhi Pousi

Bare Juleazalea ?

Ved Torbjørn Gjesteland

Azalea som verdsatt og trivelig innslag ved juletider er jo blitt en selvfølge etter hvert. *Rhododendron simsii* er utgangspunktet for disse gjestene på de korteste dagene i året. Innenfor denne planteslekten finner vi en gruppe som er meget interessant som alternativ til juleazalea. Denne seksjonen kalles Vireya. De har et stort potensiale til å friske opp i omgivelsene rundt oss med sine eksotiske blomster. Ofte har de en nydelig duft. De viser en veldig stor variasjon. Noen har bestemte blomstringsperioder om våren eller sommeren, noen blomstrer om vinteren, mens noen er helt indifferente til hvilken periode på året de blomstrer.

Vireyaene er en art som er lite påaktet hos oss. De vil nok ikke kunne konkurrere ut juleazaleaen, men de skulle ha store muligheter til å friske opp i omgivelsene på de korteste dagene i året. Dette er planter folk ville snu seg etter!

Vireyaene varierer fra små lekre planter til større busker og nærmest trær. De fleste kommer fra Sørøst Asia og krever vinterdekke. Ofte er de epifytiske (vokser på stubber eller greiner) Blomstene minner mye om blomstene vi kjenner fra våre rhododendrer, men de er klart eksotiske i stilen. De første ble innført til Storbritannia for 150 år siden. I Victoriatiden var de veldig populære. Det ble den gang laget mer enn 500 hybrider av bare seks arter som ble importert fra Asia.

I dag er det rundt 150 arter i kultur rundt om i verden. Det er funnet noen spennende nye arter fra Ny Guinea. For tiden blir det introdusert en enorm mengde av hybrider. Her skulle det være noe for enhver smak.

Det er ikke vanskelig å dyrke denne planten. Noen få ting må man forstå og ta hensyn til. Selv om den er følsom for frost, må man huske på at den opprinnelig kommer fra fjellområder og liker kjølige forhold. Rundt 7 grader som minimumstemperatur om natten og ikke over 28 grader om dagen. Så strømgeregningen skulle ikke skape store bekymringer. Blir temperaturen for høy, kommer sopp - plagene.

De lave sortene skulle passe fint i en vinduskarm. Ikke for nær en varmekilde. Plasseres planten utendørs om sommeren, skulle alt ligge til rette for trivsel og glede.

En undersøkelse ved den botaniske hagen i Edinburgh har vist at rundt 100 sorter blomstret ved juletider – mange i store mengder. En av oppgavene til hybridistene er å lage planter som blomstrer hver dag året rundt. Altså. Aldri en dag uten en Vireya i blomst! Den vanskeligste perioden for blomsting skal være mai/juni.

Anbefalte arter:

<i>Rh.acrophilum</i>	<i>Rh.lamrialianum</i>
<i>Rh.anagalliflorum</i>	<i>Rh.herzogii</i>
<i>Rh.apoanum</i>	<i>Rh.himantodes</i>
<i>Rh.armitii</i>	<i>Rh.burtii</i>
<i>Rh.brookeanum</i>	

Er det noen som har erfaringer med Vireyaer? Gi et ord!

Mye spennende i hagen til Torbjørn Gjesteland, her er en *Viburnum Farreri* i motlys 29.mars i år.Foto: Brage Byrå

Rødblada Rhododendron – Nyhet fra Cox

Ved Ole Jonny Larsen

Glendock Gardens vil trolig i løpet av 2004 år introdusere rhododendron-hybrider med dyprød farve på bladene, både på over- og undersiden. De har jobbet med utvikling av disse plantene i vel 20 år og mener at de nå har et produkt som langt overgår 'Elisabeth Lockhart' fra 1964. Særlig skal Cox' ha overvunnet problemet med at enkeltskudd bryter tilbake til grønn bladfarge på sine nye hybrider, slik vi kjenner fra 'Elisabeth Lockhart'. De skriver selv i sin siste katalog at disse plantene "vil komme til å revolusjonere bruken av rhododendron i landskapsutforming".

Jeg har selv sett Cox' nye hybrider på dyrkingsfeltene i Glendoick, og de er virkelig imponerende. Plantene er kompakte og bladene er kraftig mørkerøde. Når de står fritt plantet i gruppe på naken jord, kan de nesten virke *for* mørke mot jordfargen, men dette problemet forsvinner når en dekker jorda med bark eller barnåler eller når en planter dem sammen med vanlige grønne planter. Da utgjør de en spennende "vinterrød" kontrast og åpner helt nye muligheter for estetisk utforming i samplanting med ulike vintergrønne bladplanter og nåletrær.

Blomstene vil selvsagt ikke være det sentrale med slike planter. De vil komme til å være rosa/røde og tilføre lite til planten. Peter Cox mener at rent hvite blomster på en slik plante ville være den ultimate drøm, men at dette ligger langt fram i tid – om

Bildet viser en av de rødblada hybridene i prøvefeltet i Glendoick. Foto: Ole Jonny Larsen

det i det hele er mulig. Alle de nye hybridene vil være kompakte, lave planter av størrelse med f.eks. Rh. 'Baden-Baden'

Glendoick Gardens holder selvsagt korta tett til brystet når det gjelder opphavet til disse hybridene. Det er en verdensnyhet, og de vil være alene om den enn så lenge. De har måttet vente med å introdusere dem på grunn av krangel om rettigheter og patenter. Dette vil trolig være avklart i løpet av 2004 slik at de da kan begynne å selge rhododendron med røde blad. Familien Cox har flere typer rødblada rhododendron på beddingen. Den første vil hete Rhododendron 'Ever Red'. Prisen er ennå ukjent.

Illustrasjonsbildet til artikkel side 10.

Rh. 'Queen Bee' i Tjorehagen. Foto: Brage Byrå

www.haugesplanter.no

Styrets sammensetning

Leder

Torbjørn Lem Gjesteland, Vollane 10, 5101 Eidsvåg tlf. 55 95 05 75

Sekretær

Anne Tafjord-Kirkebø, Strandbakken 15, 5101 Eidsvågneset tlf. 55 95 21 21

Styremedlemmer

Randi Valen Fessl, Myrdalskogen 110, 5117 Ulset tlf. 55 18 50 12

Olaf Hammersland, Hammerslandgrenda 62, 5251 Søreidgrend tlf. 55 98 72 50

Jan Rune Hesjedal, Lepsøyeneset 106, 5216 Lepsøy tlf. 56 30 61 19

Varamedlemmer

Terhi Pousi, Mildev. 116, 5259 Hjeltestad tlf. 55 22 95 08

Frode Harnes, Furutoppen 1, 4847 Arendal tlf. 37 02 77 81

Turid Bergerøy, Voldskogen 7, 1580 Rygge tlf. 69 26 08 45

Leder Rhododendron Sør

Audun Arne, Eikeveien 3, 4824 Bjorbekk. tlf. 37 09 49 40

Interimstyre Rhododendron Øst

Turid Bergerøy, Voldskogen 7, 1580 Rygge tlf. 69 26 08 45

Frøforvaltere

Torstein Borg, 5694 Onarheim tlf. 53 43 50 77

Pål A. Skagseth, Snekkeviksv. 82, 5239 Rådal tlf. 55 22 64 35

Internettredaktør

Vidar Winsnes, e-post : viwins@online.no

Vår internettadresse er: www.rhododendron.no

Utgiver av Lapprosen:

Den norske Rhododendronforening, Postboks 1325, 5811 Bergen

I redaksjonen:

Redaktør Anne Tafjord-Kirkebø

Tlf. 55 95 21 21, e-post anne@brage.biz

Anne Rieber

Tlf 55 31 02 16, e-post anrieb@online.no

Gerd Jørgensen

Tlf. 55 28 36 85, e-post gerd.jorgensen@senswave.com

